કસ્તુરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલય (કેજીબીવી)

કેજીબીવી વિશે પરિચય

- ઓગસ્ટ–૨૦૦૪ માં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કસ્તુરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલય (કેજીબીવી) યોજના શરૂ કરવામાં આવી.

- જેનો હેતુ અતિ છેવાડાના દુર્ગમ વિસ્તારની અનુસૂચિત જાતિ,અનુસૂચિત જનજાતિ, અન્ય પછાત જાતિ અને લઘુમતિની કન્યાઓ માટે ઉચ્ચ પ્રાથમિક સ્તરે નિવાસી શાળા વ્યવસ્થા ઉભી કરવાનો છે.

- આ કેજીબીવી યોજના સર્વ શિક્ષા અભિયાન હેઠળ સ્વતંત્ર યોજના તરીકે ચાલી રહી છે.

- આર.ટી.ઇ. એક્ટ મુજબ, સર્વ શિક્ષાના કેજીબીવી યોજનાનો અમલ બાળ અધિકાર અને બાળ અધિકારના સંદર્ભમાં અને કાયદાની શરતો સાથે ચાલે છે.

- આ યોજના શૈક્ષણિક રીતે પછાત તાલુકા જયાં સ્ત્રી સાક્ષરતા દર રાષ્ટ્રીય સ્તર દર કરતાં ઓછો (૪૬.૧૩%, ૨૦૦૧ વસ્તી ગણતરી) અને જેન્ડરગેપ રાષ્ટ્રીય ગેપ કરતાં વધુ (૨૧.૫૯%, ૨૦૦૧ વસ્તી ગણતરી) હોય તેવા તાલુકાઓમાં અમલીકૃત કરવામાં આવી છે.

- જ્યાં 500 થી વધુ કન્યાઓ (10 થી 14 વર્ષની વય) શાળાની બહાર હોય છે (ડ્રોપ આઉટ થાય છે અથવા ક્યારેય પ્રવેશ મેળવેલ નથી) અથવા 6 મહિનાથી વધુ સમય માટે અનિયમિત રહે છે.તેકન્યાઓ માંથી 75% કન્યાઓ અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જાતિઓ, લઘુમતિસમુદાયો અને અન્ય પછાત સમુદાયોની હોય છે અને 25% કન્યાઓ ગરીબી રેખાની નીચે (બી.પી.એલ.) ના કુટુંબોની હોય છે.

- આર.ટી.ઈ. અધિનિયમ, ૨૦૦૯ તથા એમ.એચ.આર.ડી. માર્ગદર્શિકામાં સૂચવ્યા મુજબ કન્યાઓનું વય કક્ષા મુજબ ધોરણ પ્રમાણે નામાંકન કરવામાં આવે છે.

- જે કન્યાઓ ક્યારેય શાળામાં ગઈ નથી તેવી કન્યાઓ માટે ખાસ તાલીમ અભ્યાસક્રમ પણ કરવામાં આવે છે જે ઓછામાં ઓછા ત્રણ મહિના અને વધુમાં વધુ છ મહિના અથવા ૬ (છ) મહિનાથી વધુ સમય માટે કરવામાં આવે છે.

ગુજરાતમાં કે.જી.બી. વી.

- હાલમાં ગુજરાતમાં ૨૪૫ કે.જી.બી. વી. કાર્યરત છે, જે પૈકી ૧૬૫ કે.જી.બી. વી. ભારત સરકારની સહાયથી અને ૮૦ કે.જી.બી. વી. રાજ્ય સરકારની સહાયથી કાર્યરત છે.

શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ:

- નબળું પ્રદર્શન કરનાર વિદ્યાર્થીઓને ઓળખવા માટે મિશન વિદ્યા નામની રાજ્ય કક્ષાની પ્રવૃત્તિ– ગુણવત્તા મૂલ્યાકંન કાર્યક્રમ ગુણોત્સવમાં પ્રિય બાળકો, કેજીબીવી કન્યાઓને પણ ઓળખવામાં આવે છે અને સારી કામગીરી કરવા માટે વિશેષ તાલીમ આપવામાં આવે છે.
- દરેક કે.જી.બી.વી. વોર્ડન કમ હેડ ટીચર 6, 7 અને 8 સેમેસ્ટર પરીક્ષાઓના આધારે ધોરણ કે વિષયના વર્ગ શિક્ષકો શૈક્ષણિક રેકોર્ડ રાખે છે.
- માધ્યમિક શાળાની કન્યાઓ માટે વિજ્ઞાન અને ગણિત જેવા વિષયો માટે વધારાના કોચિંગ આપવામાં આવે છે.
- રાજ્ય કક્ષાના તમામ વિષયો માટે એકમ કસોટી પણ લેવામાં આવે છે અને તમામ શિક્ષકો દ્વારા લેવામાં આવતી દરેક કન્યાઓની ડેટા એન્ટ્રી કરવામાં આવે છે.
- વધુ જ્ઞાન મળી રહે તે હેતુ માટે કેજીબીવી સ્તરે શૈક્ષણિક પ્રવાસોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

- ટીચિંગ–લર્નિંગ મટીરીયલ્સ શિક્ષકો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવે છે તેનો બ્રિજ કોર્ષ માટે નિયમિત ઉપયોગ વર્ગોમાં થાય છે.
- કેજીબીવીમાં "જ્ઞાનકુંજ " અન્વયે સ્માર્ટક્લાસની સુવિધાઓ આપવામાં આવે છે.
- શિક્ષકોને "જ્ઞાનકુંજ " ના ઉપયોગ અંગે તાલીમ આપવામાં આવે છે અને તમામ વિષયોની ઇ–સામગ્રીની સાથે વધુ સંબંધિત જ્ઞાન આપવા માટે ઇન્ટરનેટ સુવિધા પણ આપવામાં આવે છે.
- રાજ્ય કક્ષાની તમામ કન્યાઓના સ્તરને તપાસવા માટે બીજા સેમેસ્ટરનું પરિણામ આધારિત મૂલ્યાંકન શીખવાનું આયોજન છે.
- કેજીબીવી શિક્ષકો માટે વિશેષ શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમ યોજવામાં આવ્યો છે.

ઈત્તર પ્રવૃત્તિઓ:

- જી.સી.ઈ.આર.ટી., પ્રાથમિક શિક્ષણ વિભાગ જેવા જુદા જુદા વિભાગ દ્વારા આયોજીત પ્રોજેક્ટ વર્ક, નિબંધ લેખન, વકતૃત્વ સ્પર્ધા, વિજ્ઞાન મેળો, ચિત્ર સ્પર્ધા, રંગોળી સ્પર્ધા, ક્વિઝ સ્પર્ધા, યોગ જેવી વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં કેજીબીવી દીકરીઓ દ્વાર ભાગ લેવામાં આવે છે.
- ગ્લાસ પેઈન્ટિંગ જેવી કે તેમની કુશળતાના વિકાસમાં મદદરૂપ થાય તેવી પ્રવૃત્તિઓ, જુદી જુદી વસ્તુઓ બનાવવા માટે, બાગકામ, મીના રેડિયો પ્રોગ્રામ, સાપ્તાહિક એક્સપોઝર મુલાકાત પણ વર્ષ દરમ્યાન કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ દરમિયાન દીકરીઓની પ્રવૃત્તિઓ શગુનપોર્ટલ પર પણ અપલોડ કરવામાં આવે છે.

મેડિકલ હેલ્થ ચેક અપ (*Medical Health Check Up*)

- દર મહિને કેજીબીવીની કન્યાઓની નિયમિત સ્વાસ્થ્ય તપાસ કરવામાં આવે છે.
- ડોકટરોની ટીમ દ્વારા પ્રત્યેક કન્યાઓની હીમોગ્લોબિનની તપાસ ૬ (છ) માસે કરવામાં આવે છે.
- વર્ષમાં ૨ (બે) વખત તપાસ થાય છે.

- નિયમિત સ્વાસ્થ્ય ચકાસણી જેમા બોડી માસ ઈન્ડેક્સ (*BMI*), વજન, ઉંચાઈ વગૈરેની તપાસ કરવામાં આવે છે.
- હીમોગ્લોબિનને વધારવા માટે આયર્નની ગોળી આપવામાં આવે છે.
- અન્ય આરોગ્ય સમસ્યાઓ માટે મહત્વપૂર્ણ સૂચનો પણ આપવામાં આવ્યા હતા.
- કેન્સર અને ટ્યુબરક્યુલોસિસ જેવી કેટલીક જોખમી બિમારીઓ માટે પણ તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- યુનિવર્સિટીના આહાર નિષ્ણાતો દ્વારા ડિઝાઇનકરાયેલ પોષક ખોરાક પૂરો પાડવામાં આવે છે.
- ઓછા વજનવાળી અને એનિમીક દીકરીઓને યોગ્ય ખોરાક અને પોષક આહાર આપવામાં આવે છે.
- દીકરીઓના માસિક ચક્ર સંબંધિત રજીસ્ટર નિભાવવામાં આવે છે અને તેમને આ દિવસોમાં સ્વચ્છતા માટે યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે.
- સેનિટરીને પકિનના સલામત નિકાલ માટેની ઈન્સિનેરેટરની જોગવાઈ છે.
- **કેજીબીવીમાંકાઉન્સેલિંગની વ્યવસ્થા:**

- કેજીબીવીમાં રહેતી દીકરીઓ તેમના પરિવારના સભ્યોથી દૂર હોવાથી ઘણીવાર ભાવનાત્મક, સામાજિક અને માનસિક દબાણનો સામનો કરે છે.

- કેજીબીવી દીકરી તેમના ઘરની અનેક સમસ્યાઓ અને સામાજિક સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહેલા પછાત વિસ્તારોમાંથી આવી રહી છે. ઘણી વાર તેઓ આ બધા મુદ્દાઓનો સામનો કરી શકતા નથી તેથી હતાશા અનુભવે છે જે આખરે તેમના અભ્યાસને અસર કરે છે.

- તણાવ અને દબાણને દૂર કરવા અને તમામ કેજીબીવી દીકરીઓ તેમજ કેજીબીવી સ્ટાફને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવા માટે, સમગ્ર શિક્ષા ગુજરાતે તેમને સલાહકાર સેવાઓ પૂરી પાડવાની યોજના બનાવી છે.

- *2019-20* માં શિક્ષા ગુજરાતે તમામ કેજીબીવીઓને પરામર્શ સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે ગુજરાત વિદ્યાપીઠ સાથે એમ.ઓ.યુ. કરવામાં આવેલ છે.

- એમ.ઓ.યુ. મુજબ ગુજરાત વિદ્યાપીઠ તાલીમ મોડ્યુલ તૈયાર કરશે અને તમામ કેજીબીવીસ્ટાફને તાલીમ આપશે, સલાહકારો કેજીબીવીની નિયમિત મુલાકાત લેશે અને મનોવૈજ્ઞાનિક અને ભાવનાત્મ કજરૂરિયાતને આધારે વ્યક્તિગત દીકરીઓને વિશેષ તાલીમ આપશે.

- **શિક્ષકોની ક્ષમતા નિર્માણ**

- કેજીબીવીને અસરકારક રીતે ચલાવવા માટે, શિક્ષકો અને વોર્ડન કમ હેડ ટીચરને નિયમિત સમયાંતરે તાલીમ આપવામાં આવે છે.

શિક્ષા સાગર The King of Education